Görsel Sanatların Sorunları *

Hasip Pektaş, 1990

- Ülkemizdeki kültür ve sanat ortamını genel olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Ülkemizin kültür ve sanat ortamının iyiye ya da kötüye gitmesi ekonomik ve toplumsal gelişmelere bağlıdır. Bir ülkenin gelişmişlik düzeyi, o ülkedeki insanların yaşama düzeyi ile ilgilidir. Teknolojiden ne ölçüde yararlanıyorlar, geçim düzeyleri, okur - yazar oranı, tiyatro, sinema, galeri sayısı, okunan kitap derginin kişi başına yoğunluğu ve daha birçok ölçütle belirleniyor gelişmişlik. Bu ölçütlere baktığımızda pek de iç açıcı bir sonuç göremeyiz. Buna bağlı olarak kültür ve sanatımız da çok iyidir diyemeyiz. Bir yanda ekonomik yönden güçlü fakat sanata alınıp satılan bir meta gibi bakan kesim, diğer yanda sanatın ve kendi sanatının sorunlarıyla uğraşan ve hiçbir desteği olmayan sanatçı kesimi. Sanat, hala sanatçının kendi olanakları ile üretiliyorsa, bu sanatımızın nerede olduğunu en güzel şekilde

Bir yanda, önce teknolojik yönden, ekonomik yönden gelişelim sonra sanata nasıl olsa sıra gelir düşüncesindeki yöneticiler, diğer yanda, bırakın sanattan kültürel gelişmelerden haberdar olmayı karnını doyurma derdine düşmüş büyük kitle. Kişi başına gelirin azaldığı, işsizliğin arttığı, gelir dağılımının bozulduğu bir ülkede elbette insanlar öncelikle vazgeçilmez giderlerini karşıladıktan sonra kültür ve sanat tüketimine para ayırabilirler. Bırakalım insanları, kültürden sorumlu bakanlığımız için kültür ve sanata ne kadar para ayrılmaktadır ona bakalım. Gösteri Sanat Dergisi'nin Temmuz 1986 sayısındaki bilgilere göre; 1977 yılında Kültür Bakanlığı'na ayrılan ödenek 900 milyon T.L. iken Diyanet İşleri Başkanlığı bütçesi 1 milyar 427 milyon T.L. olduğu görülüyor. Bu çelişki devletin kültür ve sanat sorunlarına yakla ş

- Yürütülen sanatsal politika nasıldır?

- Eğer bir sporcuya gösterilen ilgi bir sanatçıya da gösterilse, üniversitelerde önceden konulmuş kuralları bozarak yaratıcı çabalarını ortaya koyan örenciye sahip çıkılırsa, ona iyi bir araştırma ve tartışma ortamı yaratılırsa, gazete ve dergilerde yeteri kadar kültür ve sanata yer verilirse, sanatçılara ayrılan sayfalar subjektif değerlendirmelerle belirlenmezse, milli kültürümüzü ve sanatımızı tanıtma adı altında yapılan uluslararası etkinliklere, turistik tanıtımlara, folklor gösterilerine, plastik sanatlarımızın tanıtımı da katılırsa, hele bir de Modern Sanatlar Müzesi kurulursa, artık şu güzel sanatlarla ilgili jürilerde resimle amatörce ilgilenen devlet memurlarının

ya da kurum amirlerinin yerine konunun uzmanı kişiler bulunursa ve bu jürilerde subjektif değerlendirmelerden kaçınılırsa sanat politikamıza diyecek yoktur.

- Görsel sanatların en temel sorunları nelerdir?

- Görsel sanatlar bünyesinde plastik sanatlara baktığımızda çağdaş sözcüğünü ağzımızdan düşürmeyip bir türlü o sözcüğün gereğini yerine getiremediğimizi görüyorum. Bazı sanatçıların bir çizgide inatla çabalarını sürdürmelerine karşın özgün bir dile ulaşıldığı söylenemez. Uluslararası sanat ortamında yerimizi alamamış olmamız bu dilden yoksun bir şekilde ya Avrupa özentisi içinde ya da kabul görmüş tarzların peşinde koşmamızdır. Çevremiz yenilik yanlısı olmayabilir, hatta alay edip hor görebilir ama sanatçı olarak bize düşen görev, özgün bir dil için çaba göstermek, araştırmak, incelemektir. Sanat eğitimi veren okullarımızdan, en yaşlı sanatçımıza kadar yeniliğe açık olmalıyız. Çağdaşlık iyi bir araştırma, güçlü bir yorumla - fakat iyi bir temele oturtulmuş yorumla -

- Çağdaş bir toplum olmanın ya da olabilmenin koşulları arasında sanata özel bir ilgi, destek göstermek gerekli mi?

- Bir an için tüm gelişmelerin tamamlandığı, insanların her türlü maddi olanaklarla donatıldığını düşünelim. Bu yeni yapıya uyumu ne saglayacak, yepyeni istekleri kim verecek? Bu yeni dünyada ğittikçe yalnızlaşan insanı kim ayakta tutacak? Ulaşım, iletişim güçleniyor ama sağlıklı yaklaşımlar getirilmediği sürece yoz değerlerin yaygınlaşması artacaktır. İnsanlara ne sunarsanız onu kabullenir. Hele bizim toplumumuzda karşı tepki gösterme de az olduğundan örneğin sanatın tüm yozluğu kabul görmektedir. Durum böyle olunca elbette sanata ilgi gerekmektedir. İlgi tek yönlü değil, çok yönlü olmalıdır. Sanatsal etkinlikler toplumun tüm kesimine yayılmalı, katılımına açık olmalıdır. Toplum da sanata yönelmelidir.

- Güzel sanatların tümünde temel estetik sorunların aynı olduğu söylenebilir mi?

- Estetiğin tanımına baktığımızda “his, duygu, duyguya seslenen her şey, insanın duygusal yönüne değinen, seslenen her şey” olarak görürüz. Tüm insanlarda yaratma işi, bir an’la, bir duygulanma anıyla başlar. Hepsinde yaşamın, yaşanılan çevrenin izleri bulunur. Sanat bir seçme işidir. Bu seçim, düzenli, uyumlu ise kalıcı izler bırakır. Yaratılan şey estetik haz veriyorsa, estetik değerler taşıyor demektir.

- Bu estetiğin olanakları içinde sanatçının genel tavrı ortaklıklar taşır mı?

- Çağımızın beklentileri diğer çağlardan farklıdır ve kuşkusuz sanattan beklentilerimiz de farklılaşmıştır. Ortaçağda, Rönesans'ta ya da geçen yüzyıllarda sanat ve sanatçıdan farklı işlevler beklenmiştir. Ancak günümüzde de başka kavramlar ve anlamlar kullanarak benzer işlevleri sanat ve sanatçıdan beklememiz mümkün değildir. Ressam ve heykeltraşları, aydın olanlar ve olmayanlar diye ayırmak burada garip karşılanabilir. Ne var ki, bu gün oturup resmini yapmak, heykelini yontmak, seramiğini fırınlamak "aydın" sanatçı olmanın, "çağdaş" sayılabilmenin yeterli kanıtı değildir. Sorumlu ve bilinçli sanatçı sayılmanın sınırları, çağdaş kültür sorunlarının iyiden iyiye genişlediği, birbirinin içine geçtiği günümüz dünyasında atölye duvarlarını çoktan aşmıştır.

- Ülkemizde sanatın tüm birim ve kurumları ile gelişmesi için önerileriniz nelerdir?

- Hükümetler, kültür politikalarında tarafsız, özendirici olmalı. Buyurucu, önerici, sanata yön verici tutum ve davranışlarda bulunmamalı. Özgür yaratıcılığı desteklemeli. Sanatçı kuşaklar arasında estetik iletişimi güçlendirmeli, sanat müzeciliğini, çağdaş ve evrensel düzeylere götürecek önlemler almalıdır. Resmi ve özel kuruluşlar, sanatımızın tanıtılmasını, yaygınlaştırılmasını, yarışmalar ve ödüllü sergilerle özendirmeli, desteklemelidir. Gerçek resim zevkini kitlelere yayabilecek, ilkokul, ortaokul, lise resim öğretmenleri daha iyi yetiştirilmeli ve onlar da sorumluluklarını bilmelidir. Toplumu bu konuda eğitmede büyük olanaklara sahip televizyon, üzerine düşeni yapmalıdır. Gazeteler, dergiler, kültür ağırlıklı kampanyalar başlatmalıdır. Özel müzeler açılmalı, özel koleksiyonlar izlenmeye sunulmalıdır.

* 19 Mayıs Kültür ve Sanat Şenliği kapsamında "Görsel Sanatların Sorunları" konulu Açıkoturum'da yapılan konuşma metni. 19 Mayıs 1990, Samsun.